

ΣΧΕΔΙΟ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΛΛΑΖΕΙ

Τα προβλήματα της παιδείας, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού προκαλούσαν και εξακολουθούν να προκαλούν στην πατρίδα μας το ενδιαφέρον όλης της κοινωνίας. Το κίνημά μας σε όλα τα προεκλογικά του προγράμματα, αλλά και ως κυβέρνηση, έδινε μεγάλη βαρύτητα στα θέματα της παιδείας. Κατέθετε πάντοτε μια ολοκληρωμένη πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής με κυρίαρχα χαρακτηριστικά τον **εκδημοκρατισμό** και τον **εκσυγχρονισμό** του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Γι' αυτό, ήδη στο "Συμβόλαιο με το λαό" διακηρύξαμε ότι η παιδεία είναι το θεμέλιο της αλλαγής. Ακόμη, έχουμε υπογραμμίσει ότι οι εκπαιδευτικές επιλογές είναι, σε τελική ανάλυση, πολιτικές επιλογές και γι' αυτό θα πρέπει να συνδέονται διαλεκτικά με τις εθνικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές επιλογές της κυβέρνησής μας.

Πάνε πολλά χρόνια από τότε που με έμφαση τονίζοταν ότι η εκπαίδευση είναι η πιο παραγωγική, εθνική επένδυση, ότι είναι "το κλειδί που ανοίγει την πόρτα του εκσυγχρονισμού". Και τα τελευταία χρόνια η εκπαίδευση θεωρείται ως "αιχμή του δώρατος για τον εκσυγχρονισμό". Η εκπαίδευση καλείται και στις μέρες μας να προσαρμοσεί σε ραγδαία μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Ένα εντελώς νέο τοπίο διαμορφώνεται. Από την **"βασική κοινότητα"** περνάμε στην **"παγκόσμια κοινωνία"**, στην **κοινωνία της γνώσης**. Ο 21ος αιώνας θα σφραγισθεί έντονα από καινούργια φαινόμενα, όπως η πλανητική αλληλεξάρτηση και η παγκοσμιοποίηση. Όπως σημειώνει ξένος μελετητής (Πήτερ Ντράκερ στι βιβλίο του "η μετακαπιταλιστική κοινωνία"), υπάρχει ο κίνδυνος για τη δημιουργία "μιας ρήξης μεταξύ μιας μειονότητας ικανής να κινείται στον νέο αυτόν κόσμο που διαμορφώνεται ήδη και μιας πλειονότητας που θα αισθάνεται να την ξεπερνάνε τα γεγονότα, αδύναμη να επηρεάσει τις συλλογικές τύχες, με κίνδυνο να σημειωθούν μια δημοκρατική οπισθοδρόμηση και πολλαπλές εξεγέρσεις".

Σε κείμενο του ΟΟΣΑ που αναφέρεται στις επερχόμενες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις, τονίζονται τα εξής: "Οι μεταβολές στη σύνθεση του εργατικού δυναμικού στα χρόνια που έρχονται, σε συνδυασμό με την αύξουσα παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, τις περαιτέρω προόδους στον τομέα της τεχνολογίας και την εξάπλωση των νέων, καινοτόμων, μορφών οργάνωσης της εργασίας, που βασίζονται στα δίκτυα και στην αυξημένη προσωπική αυτονομία, θα απαιτήσουν σοβαρές επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, προκειμένου να εξασφαλισθούν οι απαιτήσεις των μελλοντικών εργασιών για δεξιότητες και προσόντα. Οι θεσμοί, οι δομές και οι πρακτικές της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα αντιμετωπίσουν έτσι τις επόμενες δεκαετίες αρκετές ειδικές, μακροπρόθεσμες προκλήσεις".

Οι προηγμένες κοινωνίες που παρακολουθούν τις παραπάνω εξελίξεις κάνουν μεγάλες επενδύσεις στην παραγωγή γνώσεων, ξοδεύοντας το ένα πέμπτο του Α.Ε.Π. τους στην παραγωγή και διάδοση των γνώσεων. Οργανώσεις που απασχολούν υπαλλήλους ξοδεύουν μεγάλα ποσά για την εκπαίδευση του προσωπικού τους, ενώ ένα ποσοστό 3-5% του Α.Ε.Π. επενδύεται στην έρευνα, δηλαδή στην παραγωγή νέας γνώσης. Στην κοινωνία

που διαμορφώνεται δεν θα υπάρχουν "φυσικά" πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα. Εκείνο που θα κρίνει την ναπτυξη μιας επιχείρησης ή μιας χώρας ολόκληρης θα είναι η ικανότητα να εκμεταλλεύεται την παγκόσμια διαθέσιμη γνώση και να την καθιστά παραγωγική.

Ο ΝΕΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Οι παραπάνω κοσμογονικές κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις-τα επόμενα τέσσερα χρόνια, σύμφωνα με έγκυρους αναλυτές των διεθνών εξελίξεων, τα 4/5 των εργαζομένων θα αλλάξουν δουλειά, ενώ στην πορεία της επαγγελματικής του ζωής ένας εργαζόμενος θα αλλάξει επτά φορές δουλειά- επιβάλλουν νέες προσεγγίσεις στην εκπαίδευση και το σχολείο, προσδίδουν νέους ρόλους σ' αυτό. Με παραδοσιακές προσεγγίσεις δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις σημερινές και αυριανές προκλήσεις. Όσοι συνεχίζουν να λειτουργούν με πνευμα εθνικής εσωστρέφειας θα μείνουν έξω από τις εξελίξεις, γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα που δημιουργήθηκε με την εμφάνιση και κατάρτιση του εθνικού κράτους και της κλειστής εθνικής οικονομίας θα είναι αναποτελεσματικό στην αντιμετώπιση των προκλήσεων του νέου κόσμου που ανατέλλει μαζί με τον 21ο αιώνα. Δεν αρκούν ούτε ευκαιριακές προσαρμογές ούτε εμβλωματικές λύσεις. Χρειάζεται νέα ματιά, φαντασία, ευελιξία, δημιουργικότητα, ρήξη με το παρελθόν, συνολική αναδιάρθρωση και αναθεώρηση.

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις που συντελούνται στις μέρες μας θα διαμορφώσουν μέσα στις επομενες δεκαετίες εντελώς νέες συνθήκες στους τρόπους μάθησης και διδασκαλίας. Η σχολική εκπαίδευση από εντατική σε εργασία που ήταν θα γίνει **εντατική σε κεφάλαιο**, το σχολείο από "**θεσμός της κοινωνίας**" μετασχηματίζεται σε "**θεσμό στην κοινωνία**", από "σχολείο των μικρών" μετατρέπεται σε σχολείο και για τους ενήλικες. Το σχολείο του μέλλοντος, που δεν θ' αποτελεί τον αποκλειστικό διδακτικό και μαθησιακό θεσμό, όλο και περισσότερο θα γίνεται τόπος όπου οι ενήλικες θα συνεχίζουν, παράλληλα με την εργασία τους, να μαθαίνουν.

Το σχολείο του μέλλοντος θα "απολογείται" στην κοινωνία για τους στόχους του, τη λειτουργία του και τα αποτελέσματά του. Χρέος του σχολείου θα είναι να παρέχει υψηλής ποιότητας καθολική μόρφωση, να είναι ανοιχτό σε όλους να μεταδίδει στους μαθητές και σπουδαστές τα απαραίτητα εφόδια και μέσα για να είναι στην κοινωνία αποδοτικοί, χρήσιμοι, και απασχολήσιμοι. Απασχολήσιμοι γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην κοινωνία της γνώσης, η γνώση, αν και θα είναι το κλειδί για την απασχόληση, εντούτοις θα αποτελεί **αναγκαία** αλλά όχι και **ικανή** συνθήκη για την ένταξη των ατόμων στο χώρο της απασχόλησης. Γι' αυτό το σχολείο θα πρέπει να εφοδιάζει τους μαθητές με **λειτουργικές δεξιότητες** και ικανότητες: ικανότητα προσαρμογής, δημιουργικότητα, φαντασία, κριτική σκέψη, ευελιξία. Τα εφόδια αυτά θα μπορούν να τα αποκτήσουν οι νέοι με **στέρεη γενική παιδεία** και **ευέλικτη εξειδίκευση**. Αναλφάβητος στην κοινωνία της γνώσης δεν θα είναι μόνο εκείνος που δεν γνωρίζει γραφή και αριθμητική, αλλά κι εκείνος που δεν κατανοεί βασικές επιστημονικές έννοιες, τη δυναμική της τεχνολογίας και δεν γνωρίζει ξένες γλώσσες. Στην μελλοντική κοινωνία της γνώσης το σημαντικό δεν θα είναι οι γνώσεις και οι πληροφορίες αυτές καθ' εαυτές, αλλά η μάθηση των τρόπων και των μεθόδων απόκτησής τους. Γι' αυτό το σχολείο θα πρέπει να μαθαίνει τους μαθητές πώς να μαθαίνουν, να τους εφοδιάζει με την ικανότητα να εξακολουθούν να μαθαίνουν και να τους παρέχει κίνητρα γι' αυτό.

Στις αρχές του 21ου αιώνα η έννοια κλειδί στην εκπαίδευση θα είναι η "**δια βίου εκπαίδευση**" ή σωστότερα η "**δια βίου μάθηση**". Αυτό σημαίνει υπέρβαση της

υπάρχουσας σήμερα διάκρισης, ανάμεσα στην αρχική και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση-κατάρτιση και υιοθέτηση της ^{ενοιαίας} "μορφωτική κοινωνία", στην οποία ^{ωροσφαιρούται} να αναχθούν ^{συνεχώς} σε ευκαιρίες μάθησης και ανάπτυξης του ταλέντου που διαθέτει ο καθένας. Στη "δια βίου μάθηση" θα πρέπει να είναι στη διάθεση όλων/όλες οι ευκαιρίες που ^{υπάρχουν στη} ~~προσφέρει~~ κοινωνία. Σε μια έκθεση προς την ΟΥΝΕΣΚΟ της Διεθνούς Επιτροπής για την Εκπαίδευση για τον 21ο αιώνα -της Επιτροπής προήδρευε ο Ζακ Ντελόρ-αναφέρονται τέσσερις "πυλώνες" της "δια βίου μάθησης" (στην έκθεση γίνεται λόγος για "δια βίου εκπαίδευση"): **να μάθουμε να γνωρίζουμε, να μάθουμε να πράττουμε, να μάθουμε να συνυπάρχουμε και να μάθουμε να υπάρχουμε.** Να μάθουμε να γνωρίζουμε σημαίνει να είμαστε σε θέση να συνδυάζουμε μια πλατιά γενική καλλιέργεια με τη δυνατότητα να αντιμετωπίζουμε σε βάθος ένα μικρό αριθμό θεμάτων. Να μάθουμε να πράττουμε σημαίνει να μην αρκούμαστε στην απόκτηση τυπικών προσόντων για την άσκηση ενός επαγγέλματος, αλλά γενικότερα να επιδιώκουμε την απόκτηση της ικανότητας που θα μας επιτρέψει να ανταποκριθούμε σε διάφορες καταστάσεις και να εργασθούμε ομαδικά. Μαθαίνουμε να συνυπάρχουμε σημαίνει ότι αναπτύσσουμε την ικανότητα να κατανοούμε τον άλλο και να αντιλαμβανόμαστε τις αλληλεξαρτήσεις. Τέλος, πρέπει να μάθουμε να υπάρχουμε για να μπορέσουμε να αναπτύξουμε την προσωπικότητά μας και να είμαστε σε θέση να δράσουμε.

Θα πρέπει βέβαια να κάνουμε εδώ μια σημαντική επισήμανση αναφορικά με τις υπερβολικά αυξημένες προσδοκίες που έχουμε συχνά από το σχολείο. Μην ξεχνάμε ότι το σχολείο από μόνο του δεν μπορεί να αλλάξει την κοινωνία, αλλά και το ίδιο δεν αλλάζει όταν οι αλλαγές περιορίζονται μόνο σ' αυτό. Κάνουμε, ακόμη, συχνά το λάθος να "ενοχοποιούμε" το εκπαιδευτικό σύστημα για το πρόβλημα της ανεργίας. Το πρόβλημα όμως αυτό είναι γενικότερο και συνδέεται με πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές προϋποθέσεις. Αν θα πρέπει να "χρεώσουμε" την εκπαίδευση για κάτι αυτό είναι ότι δεν παρακολουθεί συχνά τις εξελίξεις, δεν προσαρμόζεται σ' αυτές ή αδυνατεί να προβλέψει τις μελλοντικές ειδικές απαιτήσεις. Το τελευταίο βέβαια προϋποθέτει μια μόνιμη σχέση επικοινωνίας και "διαλόγου" ανάμεσα στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Είναι σ' όλους γνωστό, συντρόφισσες και σύντροφοι, φίλες και φίλοι, ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είχε στον αιώνα που φεύγει μια Σισσύφειο πορεία. Γνώρισε μεταρρυθμίσεις και αντιμετρρυθμίσεις, πετάγματα και καθιζήσεις, έκανε βήματα μπρος, βήματα πίσω. Μ' όλα αυτά όμως δεν κατάφερε να παρακολουθήσει τον διεθνή βηματισμό, να προσαρμοσθεί στις συνεχώς μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Και βέβαια, δεν έλειψαν οι προσπάθειες εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης κατά τις δεκαετίες που πέρασαν. Και οι πιο σημαντικές, καινοτόμες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες αυτού του αιώνα, είχαν αναληφθεί, ας μην το ξεχνάμε, από την δημοκρατική παράταξη: εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Ελευθερίου Βενιζέλου το 1913/17, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και πάλι του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Γεωργίου Παπανδρέου κατά την τετραετία 1928-1932, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Γεωργίου Παπανδρέου, του Λουκή Ακρίτα και του Ευάγγελου Παπανούτσου το 1964, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του ΠΑ.ΣΟ.Κ υπό τον Ανδρέα Παπανδρέου στις αρχές της δεκαετίας του '80. Η δημοκρατική παράταξη έγραψε τη δική της ιστορία στην εκπαίδευση. Άλλοι έγραψαν μια άλλη ιστορία με το "να καώσι", την "δίκη των τόνων", τις ανατροπές των προσπαθειών της δημοκρατικής παράταξης. Ο Ευάγγελος Παπανούτσος, επιχειρηματολογώντας υπέρ της

πο
δουλεύω
νέες ένοια-
ρίες αμοι-
αία